

# İslamın Barış Örməğanı

Ağamoğlan Cəfərov<sup>1</sup>

İslam Araşdırmaları Fakültəsində Tədqiqatçı, Hikmət və Dinlərarası Araşdırma İnstitutu, Əl-Mustafa  
Beynəlxalq Virtual Universiteti, Qum, İran.

## Abstrakt

İslam dini haqqında dünyada yayılan mənfi stereotiplər, xüsusilə terror və zorakılıqla bağlı assosiasiyalar, onun əsl təlimlərini və məqsədlərini kölgələyir. Əslində, İslam öz əsas mənbələri olan Quran və Sünnədə sülh, əmin-amanlıq, insan həyatının müqəddəsliyi və tolerantlıq kimi universal dəyərləri təşviq edir. Bu yazıda İslamın sülh dini kimi olan təbiəti, onun insan həyatına və sosial ədalətə baxışı, həmçinin müasir dövrdə qarşılaşdığı təhrif və manipulyasiya problemləri araşdırılacaq.

İslam dini insan həyatının müqəddəs və toxunulmaz olduğunu təsdiq edir. Bu araşdırmada İslamın əsas mənbələri əsasında sülh, təhlükəsizlik və insan həyatının əhəmiyyəti məsələləri araşdırılır. Müasir dövrdə İslamın terror və zorakılıqla əlaqələndirilməsi cəhdi, əslində, dinin özünün əsas prinsiplərinə ziddir.

**Açar sözlər:** İslam, Sülh, Barış, İnsan Həyatı, Birgəyaşayış.

---

<sup>1</sup>. Email: [millet08290829@gmail.com](mailto:millet08290829@gmail.com)

## Giriş

İslam öz təlimlərində danışığı, tolerantlığı və ədaləti təşviq edir, hər cür zorakılığı və günahsız insanların qətlinə qəti şəkildə qadağan edir. Quran ayələri və hədislər əsasında sübut olunur ki, İslam dini insanların həyatını, malını, namusunu və vicdan azadlığını qoruyan universal dəyərlər sistemidir.

İslam dini insanı və onun həyatını Allahın ən qiymətli neməti hesab edir. Quran ayələrində insan həyatının toxunulmazlığına və onun müdafiəsinə böyük diqqət yetirilir. Müsəlman öz həyatını və digər insanların həyatını qorumaqla məsuliyyət daşıyır. Son illərdə beynəlxalq mediada İslamın terrorla əlaqələndirilməsi cəhdləri geniş yayılsa da, bu, dinin əsl mahiyyəti ilə heç bir əlaqəsi olmayan siyasi manipulyasiyadır. İslam aydın şəkildə terroru qəti şəkildə qadağan edir və əksinə, danışığa və sülhə dəvət edir.

## İslamda İnsan Həyatının Müqəddəsliyi

Quran-Kərimdə insan həyatının toxunulmazlığı bir sıra ayələrdə vurğulanır. Məsələn, *"Kim bir insanı, qisas olunmaq və ya yer üzündə fəsad törətmək (cəzası) olmadan öldürsə, sanki bütün insanları öldürmüş olar"* (Əl-Maidə, 32) ayəsi bir insanın həyatının bütün bəşəriyyətin həyatı ilə eyni dəyərə malik olduğunu göstərir. İslam şəriətinə görə müsəlmanın malı və qanı toxunulmazdır. Həccətül-vida xütbəsində Peyğəmbərimiz (s) buyurdu: *"Ey insanlar! Müsəlmanın qanını axıtmaq halal deyildir. Həmçinin malını da aparmaq caiz deyildir, yalnız o zaman caiz olar ki, özü razı olsun."*

## İslamda Terrorun Qadağan Olunması

İslam dini hər cür zorakılığı, o cümlədən insanın özünə qarşı zorakılığı (intihar) qəti olaraq qadağan edir. Quran ayələrində intihar və qətl birmənalı şəkildə pislənir: *"Özünüzü öldürməyin!"*

*Həqiqətən Allah sizə qarşı həmişə mehribandır"* (Ən-Nisa, 29). İslam nöqtəyi-nəzərindən intihar edən şəxs böyük günah sahibidir. Hədislərdə intihar edənin cəhənnəmdə əbədi əzab çəkəcəyi bildirilir.

### **İslamda Sülh və Danışıqların Üstünlüyü**

İslam təlimində münaqişələrin həllində sülh və danışıqlar üstünlük təşkil edir. Quran münaqişə hallarında sülhün təşviq edilməsini əmr edir: *"Sülh daha xeyirlidir"* (Ən-Nisa, 128). Peyğəmbər Muhəmməd (s) öz həyatı boyu münaqişələri sülh yolu ilə həll etməyə üstünlük vermiş, Hudeybiyə sülhü kimi tarixi sənədlərlə bunu təsdiq etmişdir.

### **İslamda Digər Dinlərə Hörmət**

İslam dini digər dinlərin nümayəndələri ilə münasibətdə tolerantlıq və hörməti təşviq edir. Quran ayəsində deyilir: *"Din barəsində məcbur etmək yoxdur"* (Əl-Bəqərə, 256). İslam tarixində müxtəlif dinlərə mənsub insanların bir yerdə sülh içində yaşamasının çoxsaylı nümunələri mövcuddur.

### **Müasir Dövrə İslamın Təhrif Olunmuş Təfsiri Problemi**

Müasir dövrdə İslamın bəzi radikal qruplar tərəfindən təhrif olunmuş şəkildə təqdim edilməsi dinin imicini ciddi şəkildə zədələyir. Bu qruplar İslam gənclərinin birliyini pozaraq onları terrora, çirkin əməllərə yönəltməyə çalışırlar. Lakin bu cür hərəkətlər İslamın əsas prinsiplərinə tamamilə ziddir.

İslamın iki əsas mənbəyi olan Quran və Peyğəmbər Muhəmmədin (s) sünnəsi, sülh və təhlükəsizliyin təməl prinsiplərini müəyyən edir. Quranın bir çox ayəsi insanlar arasında sülhü təşviq edir, münaqişələrin danışıqlar yolu ilə həllini vacib hesab edir. Məsələn, Quran deyir:

*"Sülh daha xeyirlidir"* (Ən-Nisa surəsi, 128-ci ayə).

Peyğəmbər Muhəmməd (s) öz həyatı boyu münaqişələri sülh yolu ilə həll etməyə üstünlük vermişdir. Onun ən məşhur sülh sazişlərindən biri olan Hudeybiyə sülhü, hətta müşriklərlə belə danışıqlar aparmağın mümkün olduğunu və sülhün müharibədən üstün tutulduğunu nümayiş etdirir. Bu sazişdən sonra İslam daha sürətli yayıldı və əslində sülhün uzunmüddətli əhəmiyyəti ortaya çıxdı.

Həmçinin, Quran insan həyatının toxunulmazlığını vurğulayır: *"Kim bir insanı, qisas olunmaq və ya yer üzündə fəsad törətmək (cəzası) olmadan öldürsə, sanki bütün insanları öldürmüş olar"* (Əl-Maidə surəsi, 32-ci ayə).

Bu ayə, bir insanın həyatının bütün bəşəriyyətin həyatı ilə eyni dəyərə malik olduğunu göstərir. İslam şəriəti insan həyatını, malını, namusunu və vicdan azadlığını qorumaq üçün müəyyən edilmişdir.

İslam dininə görə, insan həyatı Allahın ən qiymətli nemətidir. Ona görə də hər bir insanın həyatı toxunulmazdır və onu qorumaq hər bir müsəlmanın vəzifəsidir. Quranın bir çox ayəsində insan həyatının əhəmiyyəti vurğulanır. Məsələn:

*"Özünüzü öldürməyin! Həqiqətən Allah sizə qarşı həmişə mehribandır"* (Ən-Nisa surəsi, 29-cu ayə).

İslam həmçinin intiharı qəti şəkildə qadağan edir. Peyğəmbər (s) buyurur:

"Kim özünü bir dağdan atıb intihar etsə, o, Cəhənnəm odunda əbədi olaraq özünü atacaq. Kim özünü zəhərləyib intihar etsə, zəhəri əlinə alıb Cəhənnəmdə əbədi olaraq onu içəcək. Kim də özünü bir dəmir alət ilə öldürsə, o aləti əlinə alıb qarnına vuraraq Cəhənnəmdə əbədi olaraq onun əzabını çəkəcək" (Buxari, Müslim).

Bu kimi hədislər, İslamın insan həyatına necə böyük əhəmiyyət verdiyini aydın şəkildə göstərir.

İslamda terror və zorakılıq heç bir şəkildə qəbul edilmir. Quranın bir çox ayəsində terror, fəsad və zülm qəti şəkildə qadağan edilir. Məsələn:

*"Yer üzündə fəsad törətməyin! Çünki Allah fəsad törədənləri sevməz"* (Əl-Qəsəs surəsi, 77-ci ayə).

Peyğəmbər Muhəmməd (s) də öz təlimlərində müsəlmanları zülm etməməyə, hətta müharibə zamanı belə mülki şəxslərə, qadınlara, uşaqlara və yaşlılara zərər verməməyə çağırırdı. O, buyururdu:

*"Müharibə etdiyiniz zaman belə, qadınları, uşaqları və yaşlıları öldürməyin. Məbədləri və ağacları məhv etməyin"*.

Bu gün bəzi radikal qrupların İslam adına həyata keçirdiyi terror aktları, İslamın əsl təlimləri ilə heç bir əlaqəsi olmayan siyasi və ideoloji manipulyasiyadan ibarətdir. İslam alimləri bu cür hərəkətləri kəskin şəkildə pisləyir və onları İslamdan uzaq olaraq qiymətləndirirlər.

Müasir Dövrə İslamın Təhrif Olunmuş Təfsiri Problemi

Müasir dövrdə İslamın bəzi radikal qruplar tərəfindən təhrif olunmuş şəkildə təqdim edilməsi, dinin imicini ciddi şəkildə zədələyir. Bu qruplar Quran ayələrini kontekstdən kənar şəkildə təfsir edərək, öz siyasi məqsədləri üçün istifadə edirlər. Onların əsas məqsədi İslamı deyil, öz güc və nüfuzlarını artırmaqdır.

Ancaq əsl müsəlman alimləri bu cür təfsirləri rədd edir və onları İslamın əsl prinsiplərinə zidd hesab edirlər. Məsələn, İslam alimləri terror aktlarını "cihad" kimi təqdim etməyə qəti şəkildə qarşı çıxırlar. Cihad İslamda özünümüdafiə və haqqın müdafiəsi mənasını daşıyır, heç vaxt günahsız insanların qətlə kimi cinayətləri əhatə etmir.

İslam dini öz əsas mənbələrində sülh, əmin-amanlıq, insan həyatının toxunulmazlığı və tolerantlıq kimi universal dəyərləri təşviq edir. İslamı terror və zorakılıqla əlaqələndirmək, onun əsl mahiyyətini anlamamaqdan irəli gəlir. Müasir dövrdə İslam aləminin əsas vəzifəsi dinin bu sülhsevər təlimlərini dünyaya düzgün şəkildə çatdırmaqdan ibarətdir. Bunun üçün müsəlmanlar öz dini mənbələrini dərinlən öyrənməli, onları kontekstdən kənar şəkildə təfsir edənlərə qarşı çıxmalı və dünyaya İslamın əsl sülh və mərhəmət din olduğunu göstərməlidirlər.

### **İslamın Hərbi Əxlaq Prinsipləri**

Sual oluna bilər ki, əgər İslam elm, məntiq və dialoq dinidirsə, onda İslam tarixi boyunca baş vermiş qanlı müharibələrə nə demək olar? Bu, əslində, İslamı tənqid edənlər tərəfindən tez-tez qaldırılan bir mövzudur. Ancaq həqiqət budur ki, İslam tarixindəki müharibələr əsasən müdafiə xarakteri daşmışdır və heç vaxt təcavüzkarlıq, işğal və ya qəsb məqsədilə aparılmamışdır. İslamın hərbi əxlaq prinsipləri bunu aydın şəkildə sübut edir.

#### **1. İslam Müharibələrinin Müdafiə Xarakteri**

İslam tarixində ilk müharibələr müsəlmanların öz həyatlarını, mülkiyyətlərini və dinlərini qorumaq məqsədi ilə baş vermişdir. Məkkə müşrikləri tərəfindən təzyiqlər, işgəncələr və hətta ölüm təhlükəsi ilə üzləşən ilk müsəlmanlar, öz varlıqlarını qorumaq üçün müdafiə mövqeyi tutmağa məcbur olmuşdular. Quran onlara icazə verən ayəni belə nazil etdi:

*"Sizinlə vuruşanlarla Allah yolunda vuruşun, amma həddi aşmayın. Şübhəsiz ki, Allah həddi aşanları sevməz"* (Əl-Bəqərə, 190).

Bu ayə, müharibənin yalnız müdafiə məqsədi ilə icazə verildiyini və həddin aşılmaması təlimatını verir.

## 2. İslamın Hərbi Əxlaq Prinsipləri

İslam müharibə zamanı belə insanlıq prinsiplərinə riayət etməyi vacib hesab edir. Peyğəmbər Muhəmməd (s) müharibə zamanı aşağıdakı qaydalara əməl edilməsini əmr etmişdir:

- Qadınlar, uşaqlar və yaşlılar öldürülməməlidir.
- Məbədlər və mədəni irs məhv edilməməlidir.
- Heyvanlar və mülkiyyət lazımsız yerə ziyan vurulmamalıdır.
- Əsirlərə yaxşı davranılmalıdır.

Bu prinsiplər İslamın müharibə zamanı belə insan hüquqlarına necə hörmət etdiyini göstərir. Məsələn, Peyğəmbər (s) buyurur:

*"Müharibə etdiyiniz zaman belə, qadınları, uşaqları və yaşlıları öldürməyin. Məbədləri və ağacları məhv etməyin".*

## 3. İslamın Zəfər Yürüşləri: Qılınc deyil, Məntiq və Ədalət

İslamın yayılması qılıncda deyil, ədalət, məntiq və elmlə baş vermişdir. Məsələn, Misir, Suriya və İran kimi ərazilər İslam orduları tərəfindən fəth edildikdən sonra yerli əhali İslamın ədalətli idarəetmə sistemi, elmi nailiyyətləri və mədəni tolerantlığı ilə tanış olmuşdur. Bir çox hallarda, yerli xristian, yəhudi və digər dini icmalar İslam idarəetməsini özlərinə daha ədalətli hesab etmişdirlər.

## 4. İslamda Qanunsuz Qətl və Terrorun Qadağan Olunması

İslam, qanunsuz və məhkəməsiz qətləri terror kimi qiymətləndirir və onu ən böyük günahlardan biri hesab edir. Quran və hədislərdə terror və fəsad törətmək qəti şəkildə qadağan edilir:

*"Yer üzündə fəsad törətməyin! Çünki Allah fəsad törədənləri sevməz" (Əl-Qəsəs, 77).*

Tarixdən bir misal: Abdullah ibn Nəcəşi adlı bir müsəlman, Quran və Əhli-beytin düşmənlərindən 13 nəfəri öldürdükdən sonra İmam Sadiqin (ə) yanına gəlir və etdiyi əməlləri xəbər verir. İmam Sadiq (ə) ona belə sual verir:

"Bu qətlər dini hakimin icazəsi iləmi oldu?"

Abdullah: "Xeyir".

İmam Sadiq (ə): *"Belə olan təqdirdə siz özünüz mühakimə edilib, cəzalandırılmalısınız"*.

Bu hekayət aydın şəkildə göstərir ki, İslamda heç bir şəxs öz başına qətl etmək hüququna malik deyil. Bütün qətlər qanuni məhkəmə və şəriət prinsipləri əsasında həll edilməlidir.

##### 5. Terrorun Heç Bir Dini, Milliyyəti və İrqi Yoxdur

İslamın nəzərində terror heç bir dini, milliyyəti və ya irqi təmsil etmir. Terrorçu istər fərd, istər dövlət olsun, onun hərəkətləri insanlığa qarşı cinayət hesab olunur. İslam, terrorun bütün formalarını lənətləyir və onu insanlığa xəyanət kimi qiymətləndirir.

##### 6. Müasir Dövrə İslamın Təhrif Edilməsi

Müasir dövrdə bəzi radikal qruplar İslamı təhrif edərək, onu öz siyasi məqsədləri üçün istifadə edirlər. Onlar Quran ayələrini kontekstdən kənar şəkildə təfsir edir və öz cinayətlərini "cihad" kimi təqdim edirlər. Ancaq əsl müsəlman alimləri bu cür təfsirləri rədd edir və onları İslamın əsl prinsiplərinə zidd hesab edirlər.

İslam tarixindəki müharibələr əsasən müdafiə xarakteri daşmışdır və heç vaxt təcavüzkarlıq məqsədilə həyata keçirilməmişdir. İslamın hərbi əxlaq prinsipləri insan həyatına, mülkiyyətə və mədəni irsə hörməti tələb edir. İslam, qanunsuz qətləri və terroru ən ağır cinayət kimi qiymətləndirir və onun heç bir dini, milliyyəti və irqi yoxdur. Müasir dövrdə İslamın təhrif edilməsi, onun əsl təlimlərini anlamaqda çətinlik yaratsa da, həqiqi müsəlmanlar öz dininin sülh, ədalət və məntiq din olduğunu dünyaya çatdırmaq məsuliyyəti daşıyırlar.

## Nəticə

İslam dini özünün əsas mənbələrində - Quran və Sünnədə - sülh, əmin-amanlıq, insan həyatının toxunulmazlığı və tolerantlıq kimi universal dəyərləri təşviq edir. İslamı terror və zorakılıqla əlaqələndirmək dinin əsl mahiyyətini anlamamaqdan irəli gəlir. İslamın həqiqi təlimləri insanların bir-birinə hörmət, mərhəmət və ədalətlə yanaşmasını tələb edir. Müasir dövrdə İslam aləminin əsas vəzifəsi dinin bu sülhsevər təlimlərini dünyaya düzgün şəkildə çatdırmaqdan ibarətdir.

İslam dini digər dinlərin nümayəndələri ilə münasibətdə tolerantlıq və hörməti təşviq edir. Quran ayəsində deyilir:

*"Din barəsində məcbur etmək yoxdur"* (Əl-Bəqərə surəsi, 256-cı ayə).

Bu ayə, hər bir insanın öz inancını sərbəst seçmə hüququnu təsdiq edir. Peyğəmbər Muhəmməd (s) də Mədinədə yəhudi və xristianlarla birgə yaşayış müqavilələri bağlamış, onların dini azadlıqlarını qorumağı öhdəsinə götürmüşdür. Onun bu hərəkəti, İslamın tolerantlıq və pluralizm prinsiplərini əks etdirir.

Tarix boyu müsəlmanların idarə etdiyi ərazilərdə müxtəlif dinlərə mənsub insanlar sülh içində yaşamış, öz dini inanclarına görə təqib edilməmişlər. Əndəlüs, Osmanlı İmperiyası və Məmlük dövləti kimi müsəlman dövlətləri tolerantlıq və mədəni mübadilə nümunələri kimi tarixə düşmüşdür.

## **Ədəbiyyat**

Quran-Kərim (A. Mehdiyevin tərcüməsi). Bakı, 2009.

Məhəmmədi Reyşəhri. Mizanul-hikmət (xülasəsi). Bakı, 2009.

Əllamə Misbah Yəzdi. Quranda əxlaq. Bakı, 2011.

Əbdülhəkim Süleymani. İslamda insan həqləri. M.O.U.

Şeyx Əhməd Nəraqi. Meracus-Səadə (sədət zirvəsində). Bakı, 2012.

Ayətullah Seyyid Əbdülhüseyn Dəstğeyb. Böyük günahlar (1-ci cild). Dinin fəxri nəşriyyatı, 2000.

Ayətullah Cavad Amoli. İnsanın dindən intizarı. M.O.U.

Əliəkbər Babazadə. İslamda evlənmə və ailə hüququ.

Müxtəlif internet mənbələri.